

Śląsk – 1000 lat burzliwej historii

jednak niedługo potem, **29 sierpnia 1526 r.**, zginął w bitwie pod Mohaczem. Jego ciało odnalazł królewski szambelan Ulrich von Czettritz z zamku Nowy Dwór koło Wałbrzycha. Bezpotomna śmierć Jagiellończyka otworzyła drogę do objęcia władzy w Czechach i na Węgrzech przez Ferdynanda I Habsburga. To z pozoru błahе wydarzenie odwróciło losy Europy Środkowej. Beneficjentami śmierci młodego Jagiellona stali się przede wszystkim Habsburgowie, którzy na blisko 400 kolejnych lat mieli decydować o porządku w tej części Europy jako panujący w Czechach, a zarazem na Śląsku.

Jan Długosz

Tworzący swoje dzieło w 2. połowie XV w. Jan Długosz, gruntownie wykształcony miłośnik ojczystych dziejów, miał silne poczucie przynależności Śląska do Korony Polskiej. Poczucie to jednak dotyczyło w równym stopniu

wszystkich ziem, które kiedykolwiek w przeszłości były politycznie związane z Polską. Potwierdzeniem tego jest m.in. wpis dokonany po zawarciu pokoju toruńskiego z zakonem krzyżackim w 1466 r., kiedy pod władzę Kazimierza Jagiellończyka przeszło m.in. Pomorze Gdańskie. Długosz najpierw wyraził głębokie zadowolenie z tego faktu, a następnie dodał: *Wierzę, że byłbym szczęśliwszy, gdyby na moich oczach, za miłosierdziem Bożym zwrócono też i zjednoczono z Królestwem Polskim Śląsk, ziemię lubuską i słupską, w których znajdują się trzy biskupstwa ufundowane przez pierwszego króla Polski Bolesława Wielkiego i jego ojca Mieczysława, mianowicie wrocławskie, lubuskie i kamieńskie; odszedłbym bowiem stąd weselszy i leżałbym w moim śnie przyjemniej i milej odpoczywając.* (J. Długosz, *Roczniki, czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, tłum. J. Mrukówna, ks. 12

Jan Długosz naucza synów króla Kazimierza IV Jagiellończyka, rycina z XIX w. (źródło: Wikipedia Commons)

(1462–1480), Warszawa 2009, s. 186). To był punkt widzenia członka intelektualnej elity, przytaczany również na innych kartach jego dzieła. Nie podzielali go natomiast ówczesni decydenci.

Zadanie 1. Analiza tekstu źródłowego

Cztery artykuły praskie – 1421 r.

„My, burmistrz, rajcy, ławnicy i cały lud miasta Pragi, stolicy królestwa czeskiego i innych wiernych temu królestwu – postanawiamy etc. Niech wiedzą wszyscy wierni chrześcijanie, że królestwo czeskie niezmiennie trwa i z bożą pomocą trwać będzie, na śmierć i życie dokąd tylko można, przy niżej spisanych artykułach. Po pierwsze: by w królestwie czeskim swobodnie i bezpiecznie głoszone słowo Boże i by książę głosił je bez przeszkód [...]. Po drugie: by Ciało i Krew najświętszego ukrzyżowanego Chrystusa Pana rozdawane były pod postacią chleba i wina, wszystkim wiernym wolnym od grzechu śmiertelnego, jak postanowił Chrystus. Pan i Zbawca [...]. Po trzecie: by (księżom) odebrano i zniesiono ich świecką władzę nad bogactwem, dobrem doczesnym, szkodzącą ich stanowisku, i aby książę dla zbawienia swego wrócił do reguły Pisma św. i żywota apostołskiego, jaki widział Chrystus ze swymi apostołami. Po czwarte: by wszystkie grzechy śmiertelne zwłaszcza jawne, a także inne występki przeciw prawu bożemu karano i potępiano (niezależnie) od stanowiska (grzeszącego). Śmierci są godni ci co popełniają grzechy i ci co potakują (grzechom takim) jak: rozpusta, obżarstwo, cudzołóstwo, złodziejstwo, grabież, nienawiść, kłamstwo, krzywoprzysięstwo, zbrodnia, cary, żądza bogactwa, lichwa, a wśród książę: świętokupstwo, kacerstwo, branie pieniędzy za chrzest, za bierzmowanie, za spowiedź, za komunię, za oleje święte, za wodę (święconą), za msze, targowanie się, kupowanie i sprzedawanie mszy, (branie pieniędzy za msze modlitwy za zmarłych, od postów, za msze zaduszne i inne rzeczy, za kazania za pogrzeb, od (bicia) dzwony, za poświęcenie kościołów, ołtarzy i kaplic, za probostwa, za stanowiska i prakatury, za dostojęństwa, za odpusty; (dalej) stąd wynikające herezje i hanbiące Kościół Chrystusowy (...).”

Bitwa pod Chrastawą (również bitwa pod Kratzau); źródło: domena publiczna

Josef Mathauer, Bitwa pod Lipanami (obraz z pocz. XX w.)

Zadanie 3. Analiza tekstu źródłowego.

Wielki przywilej króla Władysława Jagiellończyka dla Śląska (28 XI 1498) – fragmenty *My Władysław, z łaski Bożej król Węgier, Czech (...), książę (...), Śląska publicznie oświadczamy (...). Następujące łaski i wolności na nowo nadać, udzielić i potwierdzić z naszej królewskiej czeskiej mocy: po pierwsze, że my, a po nas prawowici następcy królowie Czech we wspomnianym kraju nie ustanowimy ani nie nadamy żadnego innego nadstarosty; jak tylko takiego, który pochodzi spośród naszych książąt śląskich [...]. także nie będziemy my ani nasi następcy, królowie Czech, wymagać od naszych poddanych na całym Śląsku ich służby poza granicami Śląska, a jeśli już, to oni otrzymają od nas albo naszych następców, jak to było od dawna, wypłatę za swoją służbę albo odszkodowanie za poniesione straty w pieniądzu. Także będą książętami śląscy, panowie i miasta składać nam i naszym następcom, królom czeskim hołd nie gdzie indziej, jak we Wrocławiu, z wyjątkiem książąt Świdnicy i Jawora, które pozostaną przy swoich starych przywilejach. [...] Dan w Budzie, we środę przed dniem św. Andrzeja [...] w roku po narodzeniu Chrystusa 1498, naszych rządów węgierskich dziewiątym, a czeskich dwudziestym ósmym.*

(Opracowanie i tłumaczenie: Wojciech Morozowicz, [w:] *Dolny Śląsk, Monografia historyczna*, Wydawnic-

two Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2006, s. 169-161.)

1. Wyjaśnij, dlaczego Władysław Jagiellończyk tytułuje się królem Czech, Węgier i księciem Śląska.
2. Przedstaw, jakie uprawnienia uzyskali mieszkańcy Śląska (i z jakich stanów) na mocy cytowanego przywileju. Oceń, czy były one korzystne?

Zadanie 4. Analiza źródła ikonograficznego

1. Jakie wydarzenie przedstawia poniższy miedzioryt i kiedy miało ono miejsce? Spróbuj zidentyfikować przedstawione osoby.
2. Jakie konsekwencje dla Śląska miało to wydarzenie w odniesieniu do początków wieku XVI?

Zadanie 5. Na podstawie poniższych grafik i ilustracji scharakteryzuj styl gotycki w architekturze średniowiecznej

Kościół św. Jakuba i św. Agnieszki w Nysie (źródło: <https://medievalheritage.eu>)

Kościół św. Marii Magdaleny we Wrocławiu

Wieża Piastowska w Cieszyźnie (źródło: domena publiczna)

Kościół św. Mikołaja w Brzegu, wnętrze. (źródło: <https://www.polityka.pl/pomocnikhistoryczny>)

TROPY BIBLIOGRAFICZNE:

Czapliński M., Kaszuba E., Wąs G., Żerelik R., *Historia Śląska*, Wrocław 2002
Drabina J., *Życie codzienne w miastach śląskich XIV i XV w.*, Wrocław 1998, wyd. 2
Galas A., Galas A., *Dzieje Śląska w datach*, Wrocław 2001
Korta W., *Historia Śląska do 1763 roku*, Warszawa 2003
Kłoczowski J., *Historia Polski od czasów najdawniejszych do końca XV wieku*, Lublin 2000
Kurtyka J., *Odrodzone królestwo. Monarchia Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego w świetle najnowszych badań*, Kraków 2001
Mandziuk J., *Sakralna sztuka gotycka na Śląsku*, Wrocław 2003
Sapkowski A., *Trylogia husycka*, t. 1–3, wyd. SuperNova, 2020
Średniowieczny Śląsk i Czechy. Centrum średniowiecznego miasta. Wrocław a Europa Środkowa, red. J. Piekalski, K. Wachowski, Wrocław 2000
Z dziejów Śląska. Zbiór studiów, red. A. Barciak, T. Rduch-Michalik, Katowice 2000

Opracowanie: Anna Pikulska-Stepień | Dział Edukacji i Promocji
Kierownik: Ewa Chudyba
Skład: Marcin Gołaszewski | rysunki: Marta Keler
Dyrektor: Grzegorz Krawczyk | Muzeum w Gliwicach | www.muzeum.gliwice.pl

Spotkanie 4:

Dzieje Śląska w okresie późnego średniowiecza (XIV–XV w.)

Wiek XIV. Śląsk w polityce Kazimierza Wielkiego

Kazimierz Wielki, obejmując tron w 1333 r., był zajęty porządkowaniem spraw wewnątrz kraju, a także wciąż prowadził konflikt z zakonem krzyżackim o Pomorze, utracone przez jego ojca. Tę sytuację próbował wykorzystać Jan Luksemburczyk, który dążył do uznania przez Polskę stanu posiadania czeskiego na Śląsku. Podczas spotkania w Trenczynie 24 sierpnia 1335 r. chciał on wymóc na Kazimierzu Wielkim zrzeczenie się praw do Śląska, w zamian za rezygnację z praw do korony polskiej przez Luksemburgów, za co król czeski miał otrzymać 20 tysięcy kop groszy praskich. Kazimierz Wielki nie zatwierdził powyższych warunków i traktat trenczyński nie wszedł w życie. Tymczasem na Śląsku zachodziły kolejne zmiany niekorzystne dla Polski, wzmacniały bowiem pozycję Czech w tym kraju. W 1335 r. zmarł Henryk VI wrocławski, a jego księstwo przeszło pod panowanie czeskie, wkrótce kolejni książęta zaczęli szukać porozumienia z królem czeskim. W 1337 r. sojusznik Polski Bolko ziębicki zdecydował się na złożenie hołdu lennego Janowi Luksemburczykowi, co powodowało, że król czeski mógł rozpocząć szereg generalnych reform na Śląsku, aby podporządkować całą gospodarkę śląską polityce czeskiej.

Sprawa przynależności Śląska została całkowicie rozwiązana 9 lutego 1339 r. w Krakowie, gdzie Kazimierz Wielki wystawił dokument, w którym zrzekł się praw do księstw śląskich wymie-

nionych w układzie trenczyńskim, a więc bez księstwa ziębickiego, świdnickiego i jaworskiego, a także biskupiego księstwa nysko-otmuchowskiego. Mimo formalnego uznania przejścia prawie całego Śląska pod panowanie czeskie, Kazimierz Wielki nie uważał sprawy za ostatecznie przesądzoną i wciąż prowadził aktywną politykę wobec Śląska. Przejawem jego aktywności w tym regionie było wydanie kupcom świdnickim prawa handlu z Rusią Czerwoną, którą Kazimierz Wielki zdobył w wyniku podboju, natomiast zakazał handlu z tą częścią Królestwa Polskiego kupcom wrocławskim. 1 stycznia 1345 r. związał się on sojuszem z Ludwikiem IV Wittelsbachem, co oznaczało ścisłą współpracę z Brandenburgią. Sojusz ten był zawiązany przeciwko Luksemburgom, a do grona jego uczestników zaproszono króla węgierskiego i księcia świdnickiego. Luksemburkowie, chcąc również znaleźć sojusznika przeciwko Polsce i Brandenburgii, rozpoczęli wspólną wyprawę z zakonem krzyżackim przeciwko Litwie. W 1346 r. Kazimierz Wielki wymógł na księciu Władysławie kozielsko-bytomskim, aby ten nie wpuszczał do grodów wojsk luksemburskich, dopóki nie zostanie zawarty pokój polsko-czeski. Gdy wojska polskie pojawiły się w księstwie wrocławskim, Karol Luksemburczyk jako cesarz i król czeski wydał 7 kwietnia 1348 r. akt inkorporacji Śląska do Czech, co było dla Polski manifestacją nieugiętego stanowiska Czech wobec Śląska. W 1348 r.

rozpoczęto rokowania pokojowe, które 22 listopada zakończyły się w Namysłowie podpisaniem pokoju, na mocy którego strony zobowiązały się do zachowania przyjaźni i deklarowały współdziałanie. Osiem lat później w Pradze doszło do spotkania Kazimierza Wielkiego z Karolem IV. Król polski zrzekł się wówczas praw do księstw śląskich i w zamian za oddanie Czechom Kluczborka i Byczyny, cesarz uwnoził księstwa mazowieckie od zależności lennej od Królestwa Czeskiego.

Karol IV, mimo zrzeczenia się przez Kazimierza Wielkiego praw do księstw śląskich, dążył nadal do rozluźnienia więzi łączących Śląsk z Polską, próbował zerwać przynależność diecezji wrocławskiej do polskiej prowincji kościelnej. Jego działania spotkały się z ostrym sprzeciwem i skutecznym oporem ze strony polskiej. Wobec tak zdecydowanej postawy polskiej Karol IV w 1360 r. zobowiązał się, że ani on, ani jego następcy nie będą w przyszłości dążyli do zerwania związku biskupstwa wrocławskiego z polską prowincją kościelną. Kazimierz Wielki w 1364 r. podjął ostatnią próbę rewindykacji Śląska – zwrócił się z prośbą do papieża o zwolnienie go z wszelkich przysięg, którymi zobowiązał się nie dochodzić swoich praw do ziem należących od niepamiętnych czasów do królestwa polskiego. Chodziło o księstwa śląskie i o Pomorze, które stracił na mocy pokoju kaliskiego w 1343 r. Kazimierz Wielki wszedł także w związek małżeński

z Jadwigą, córką księcia glogowsko-żagańskiego Henryka V Żelaznego (1365 r.). Ostatecznie śmierć króla 5 listopada 1370 r. zakończyła proces walki o odzyskanie księstw śląskich dla Królestwa Polskiego, ale także prowadzenia aktywnej polityki zagranicznej wobec Luksemburgów w oparciu o książąt śląskich. Kolejny władca Polski – Ludwik Węgierski – nie prowadził już polityki swego poprzednika. W 1372 r. podpisał z Karolem IV układ, na mocy którego Ludwik rezygnował z praw do Śląska, zaś Karol IV – z pretensji do panowania w Polsce.

Sprawa księstwa świdnicko-jaworskiego

Do połowy XIV w. niezależność utrzymały na Śląsku jedynie księstwa świdnickie i jaworskie. Już w 1344 r. król czeski Jan Luksemburski, mimo niezależności powyższych księstw, użył tytułu: „Jan, król Czech, hrabia Luksemburga, najwyższy książę Ślązaków i pan na Wrocławiu”. 7 kwietnia 1348 r. ogłoszona została przez Karola IV inkorporacja Śląska do Korony Czeskiej (włącznie z księstwem świdnicko-jaworskim). Wojna polsko-czeska rozgorzała na nowo, ale szybko zakończono ją podpisaniem pokoju w Namysłowie, gdzie Kazimierz Wielki przyjął za fakt utratę Śląska. Zwycięski Karol IV zawarł z kolei umowę sukcesyjną umocnioną małżeństwem z bratanicą Bolka Świdnickiego – Anną. Na mocy tej umowy w przypadku śmierci Bolka Małego bez męskiego potomka rządy w księstwie świdnicko-jaworskim miała objąć najpierw jego żona Agnieszka Habsburzanka, a po jej śmierci właśnie Anna oraz jej dzieci (patrz folder 3: Anna Świdnicka). Księstwo to w efekcie po bezpotomnej śmierci Bolka w 1368 r., a następnie śmierci wdowy Agnieszki w 1392 r., przeszło w posiadanie ówczesnego króla czeskiego Wacława IV (syna Anny i Karola IV).

Wiek XV: husyizm i śląskie wojny o czeską koronę

XV stulecie, które w Europie zwykle się określać mianem jesieni średniowiecza, na ziemiach śląskich nie należało do czasów spokoju. Wręcz przeciwnie – wybuchało coraz więcej zamieszek związanych z rodzącym się czeskim ruchem husyckim, ale także wzrostem nastrojów ksenofobicznych na Śląsku jako terytorium wieloetnicznym. Preludium tych wydarzeń o zasięgu międzynarodowym były m.in. zamieszki we Wrocławiu z lipca 1418 r., w czasie których spóółstwo wrocławskie (głównie tkacze i rzeźnicy) zaatakowało ratusz i zabiło siedmiu rajców, niektórych wyrzucając z okien budynku (tzw. defenestracja wrocławska). Ludzie ci dokonali także kradzieży i aktu niszczenia dokumentów miejskich. Osądzeni dopiero w 1420 r. przez sąd królewski Zygmunta Luksemburskiego i surowo ukarani (21 lub 23 osoby zostały ścięte), stali się na długo przestrogą dla wrocławian w kwestii posłuszeństwa prawu.

Sam czeski husyizm był nie tylko programem reformy Kościoła. Zawierał w sobie także hasła narodowe i społeczne, z którymi sympatyzowały głównie warstwy niższego mieszczaństwa,

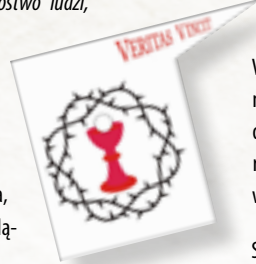

Tabor husycki (źródło: Wikipedia Commons)

ale także i przedstawiciele wyższych grup społecznych. Na Śląsku poparcie dla husytów deklarowali głównie mieszkańcy Górnego Śląska, natomiast antagonistycznie nastawiona była ludność Dolnego Śląska czy Łużyc. Dobitym przykładem tego podejścia był napisany przez opata klasztoru kanoników regularnych Ludolfa z Żagania „Traktat o wieku schizmy”, w którym czytamy m.in., że Jan Hus to największy niegodziwiec między ówczesnymi niegodziwymi doktorami. *Revolucja husycka była jednym z najdonośniejszych wydarzeń 1. poł. XV wieku, wpływając znacząco na obraz i działalność Kościoła, politykę międzynarodową w Europie Środkowo-Wschodniej czy wreszcie na wojskowość wszystkich państw zaangażowanych bezpośrednio lub pośrednio w konflikt między katolikami a zwolennikami nauk mistrza Jana Husa. Jego śmierć w trakcie soboru w Konstancji połączona z późniejszymi prześladowaniami, doprowadziła ostatecznie do bezpośredniego starcia jesienią 1419 roku, choć zapewne żadna ze stron nie zdawała sobie sprawy, jak długo trwać będą walki i jaki będzie ich efekt. Kiedy w marcu 1420 roku papież Marcin V ogłosił wyprawę krzyżową przeciw czeskim „heretykom”, rozpoczęły się ciężkie i długotrwałe działania wojenne między stronnictwem króla Zygmunta Luksemburskiego a husyckimi*

stronnictwami politycznymi. Niekorzystna sytuacja strategiczna zmuszała prażan, taborytów i „orebitów” (później bractwo Nowego Taboru) do wprowadzania przemian w strukturach wystawianych przez nich armii, bez których oddziały oparte początkowo głównie na fanatycznie oddanych sprawie „walki o prawdę” chłopach i biedocie miejskiej dość szybko zostałyby pokonane, tak jak miało to miejsce w przypadku żakierii czy powstania Wata Tylera w Anglii. Potrzeba ewolucyjnych przemian w wojskach husyckich doprowadziła w efekcie do wykształcenia się wojsk polnych, które przejęły na swoje barki główny ciężar walk. (K. Ziółkowski, Husyckie wojska polne. Kształt i organizacja armii, Poznań 2015, <https://repozytorium.amu.edu.pl>).

Rejzy husyckie (wyprawy) dotarły także na Śląsk. Jedną z najbardziej dotkliwych był najazd taborytów pod wodzą Prokopa Wielkiego w 1428 r.: *ci przekłeci kacerze (...) niszczyli, palili i obracali w perzynę z całą swoją gwałtownością i bestialstwem niezliczone miasta, targi, klasztory, dwory pańskie i bogate wsie, wymordowali i wybili mnóstwo ludzi, a ich liczby nikt nie zna (Dzieje Śląska, czyli historia na pograniczu, „Pomocnik Historyczny”, „Polityka” nr 7/2019, str. 36). Wówczas zostały także rozbite pod Nysą wojska biskupa Konrada, a w niektórych miastach górnoślą-*

skich husyci postawili swoje załogi, często zasilone również przez miejscowych zwolenników. Kiedy w czasie tej wyprawy wojska taborytów podeszły pod **Gliwice**, Bolko V zwany Wołoszkiem, ówczesny książę opolski i glogówecki, nakazał wpuścić najeźdźców do miasta, zaś sam przyłączył się do husytów, składając uroczystą przysięgę. XV-wieczna historiografia Śląska opisywała Bolka w świetle tych wydarzeń jako wielkiego heretyka i prześladowcę duchownych.

Sztandar taborytów (źródło: wikiwand.com)

Europa w XV w.

Defenestracja wrocławska (źródło: dzielnicewroclawia.pl)

Kolejne najazdy husyckie na Śląsku miały za cel opanowanie całego regionu przez Prokopa Wielkiego. Wyprawy były coraz lepiej przygotowane pod względem militarnym, co powodowało, że tylko tak wielkie miasta jak Wrocław zdołały odeprzeć atak. Podbita została m.in. Niemcza, gdzie działał jeden z najbardziej zagorzałych husytów śląskich – Piotr Polak, zwany Żłodzijskim Krukiem. Podobnie za sprawą księcia Zygmunta Korybutowicza zajęte przez niego Gliwice stały się ważnym ośrodkiem husytów na Śląsku i bazą wypadową dla ich rejz. W 1431 r. stojący na czele koalicji antyhusyckiej książę oleśnicki Konrad Biały odbił Gliwice, gdzie w efekcie doszło do rzezi starszyny husyckiej. Dalsze działania odwetowe husytów przyniosły z kolei rozboje i rabunki posiadłości klasztornych w Henrykowie, Krzeszowie,

Lubiązu, Trzebnicy (cystersi) oraz zajęcie Oleśnicy. W 1433 r. Piotr Polak został pojmany, a Bolko Wołoszek pokonany w bitwie pod Trzebnicą. Biskup wrocławski rzucił na niego kłtwę, a księstwo obłożył interdyktem (Bolko do końca życia pozostał wierny naukom Husa). W tym czasie duża część oddziałów husyckich opuściła Śląsk. Wojska te zostały zwerbowane przez króla polskiego Władysława II Jagiełłę, który potrzebował doświadczonych, ciężkich żołnierzy na wojnę z zakonem krzyżackim. W polskiej służbie husyci dotarli aż na Pomorze. W samym ruchu husyckim narastały podziały i spory wewnętrzne. Zygmunta Luksemburski także przyczynił się do tego rozłamu. W konsekwencji wszedł w sojusz z umiarkowanym odłamek husytów i wraz z nim rozprawił się z resztą wyznawców poglądów Husa w **walnej bitwie pod Lipanami 30 maja**

1434 r. Zwycięstwo to oznaczało koniec rozruchów i wojen na Śląsku, ponieważ husyci musieli opuścić wszystkie wcześniej zajęte twierdze i miasta, jednak w zniszczonym wojnami regionie przez długi czas panował jeszcze chaos polityczny i prawny, a ludność prześladowały żołnierskie bandy i tzw. raubritterzy, czyli „rycerze rozbójnicy”.

Ciekawostka: Wojny husyckie stały się kanwą trylogii husyckiej – popularnych powieści fantastyczno-historycznych napisanych przez Andrzeja Sapkowskiego w latach 2001–2006. W skład trylogii wchodzi książki: „Narrenturm”, „Boży bojownicy” oraz „Lux perpetua”.

Problem husycki nie był jedyną kwestią problematyczną na Śląsku w wieku XV. Kraina ta, charakteryzująca się wieloetnicznością z jednej strony, z drugiej – musiała stawić czoła jeszcze zagrożeniu związanemu z obcym kulturowo żywiołem osmańskim. Turcy, po opanowaniu dużej części Bałkanów podejmowali wyprawy w kierunku chrześcijańskiej Europy Środkowej. **W 1444 r. w bitwie pod Warną zginął król Polski i Węgier Władysław III (zwany Warneńczykiem). 29 maja 1453 r. padł pod naporem turekim Konstantynopol. W odpowiedzi na te wydarzenia papież rozpoczął przygotowania do krucjaty.** Jednym z wykonawców tego zamierzenia był kaznodzieja Jan Kapistran, znany już wcześniej we Wrocławiu ze swych płomiennych kazań wygłaszanych w 1453 r.

Jerzy z Podiebradów na tronie czeskim

Przywódca narodowego ugrupowania husyckiego, Jerzy z Podiebradów, w 1458 r. objął tron w Pradze. Niektóre miasta śląskie, a także większość książąt odmówiła złożenia mu hołdu, upatrując w nowym władcy przede wszystkim heretyka. Stolica Apostolska nie była z kolei jednoznaczna w swym podejściu, ponieważ czeskie siły były znaczącą częścią w planowanej przez Piusa II kolejnej krucjacie antytureckiej. Sytuację zmieniła odmowa uczestnictwa Jerzego z Podiebradów w tej inicjatywie. W efekcie papież ogłosił krucjatę antypodiebracką, do której przystąpiła większość książąt śląskich i nieomal od razu poniosła klęskę (bitwy pod Żąbkowicami i Kożuchowem, 1467 r.). W Królestwie Czech trwała tymczasem wewnętrzna rywalizacja o tron, na którym część możnowładców chętniej widziałaby władcę katolickiego. Takim królem mógł być Maciej Korwin – ówczesny monarcha węgierski. 3 maja 1469 r. został on w Otomuńcu obwołany królem czeskim. Za tym wyborem poszła większość książąt śląskich, która kolejno złożyła władcy hołd. Ten czeski „rozłam” u władzy zakończył się w 1471 r. nagłą śmiercią Jerzego z Podiebradów. Zgodnie z wcześniejszą umową sukcesyjną władzę w królestwie Czech objął syn króla polskiego – **Władysław**

Jerzy z Podiebradów – król Czech w latach 1458–1471. Był pierwszym w historii królem państwa europejskiego, który odrzucił wiarę rzymskokatolicką i przyjął nauki Jana Husa (źródło: Wikipedia Commons)

przeszła przez Śląsk i połączyła się z czeskimi wojskami pod Olawą. Następnie połączone siły polsko-czeskie ruszyły na Wrocław. Pomimo kilkukrotnej przewagi liczebnej sprzymierzonym nie udało się pokonać dobrze ufortyfikowanej i przygotowanej do obrony przez Macieja Korwina stolicy Śląska. **15 listopada 1474 r.** w Muchoborze Małym odbyło się spotkanie Kazimierza IV Jagiellończyka i Macieja Korwina. W wyniku rokowań zawieszono broń i zdecydowano, że Śląsk, Morawy i Łużyce pozostaną przy Macieju Korwinie, natomiast Czechy i hrabstwo kłodzkie – przy Władysławie Jagiellończyku.

Okres panowania Macieja Korwina na Śląsku to czas rządów silnej ręki, co przyczyniło się do ustabilizowania sytuacji w regionie. Stworzył on urząd starosty generalnego (nadstarosty), bezpośrednio reprezentującego interesy monarchy na obszarze całego Śląska, a książęta śląskie zgromadził w sejmie krajowym. Zgromadzenie miało zbierać się na doraźne wezwanie króla. Rozpoczął się proces nadawania ziem zaufanym osobom na prawach równych książętom. Maciej Korwin powołał też dwa odrębne urzędy starosty dla Dolnego i Górnego Śląska. Tym samym formalnie zarysował się znany do dziś podział krainy na dwie części (patrz: folder nr 1).

Śląsk w polityce Jagiellonów

Reformy Macieja Korwina kontynuował od roku 1490 jego następca na tronie czeskim i węgierskim – Władysław Jagiellończyk. W 1498 r. wydatnie wzmocnił on rolę zgromadzeń śląskich. W tzw. **śląskiej Karcie Swobod** potwierdził wszystkie stare przywileje i wolności książąt oraz stanów. *Władysław, zasiadając na tronie czeskim, prowadził na Śląsku politykę dynastyczną w interesie Jagiellonów. W 1491 roku ofiarował księstwo glogowskie swemu młodszemu bratu – Janowi Olbrachtowi, a po nim kolejnemu bratu – Zygmuntovi. Zygmunta (późniejszy król Polski, Zygmunta Stary) wzmocnił swą pozycję poprzez wykup ziemi opawskiej z rąk Jana Korwina (pozamałżeńskiego syna Macieja). W 1494 roku w ręce polskie przeszło też księstwo zatorskie. Dziesięć lat później Zygmunta został mianowany nadstarostą śląskim. Zasłużył się jako dobry gospodarz: uporządkował bicie monety, tępił nekające Śląsk zbójnictwo. Zręczność polityki najmłodszego Jagiellona uwidoczniła się w umiejętności łagodzenia konfliktów wewnętrznych na Śląsku oraz systematycznym wprowadzaniu prawa pisanego. Podjęte przez niego w 1506 roku starania o koronę polską przerwały działalność Zygmunta na Śląsku.* (por.: www.eduś.pl)

Odnalezienie ciała Ludwika II Jagiellończyka. Obraz Bertalana Székely'ego z 1860 r. (źródło:www.wielkahistoria.pl)

W **1515 r.** zawarto układ dynastyczny pomiędzy Jagiellonami a Habsburgami (tzw. śluby wiedeńskie), który w przypadku wygaśnięcia jagiellońskiej linii czesko-węgierskiej otwierał Habsburgom drogę do rządów w Królestwie Czech. Po śmierci Władysława II Jagiellończyka rządy w Czechach i na Węgrzech przejął jego syn Ludwik II Jagiellończyk, który

Tarcza herbowa Macieja Korwina (źródło: Wikipedia Commons/wand.com)